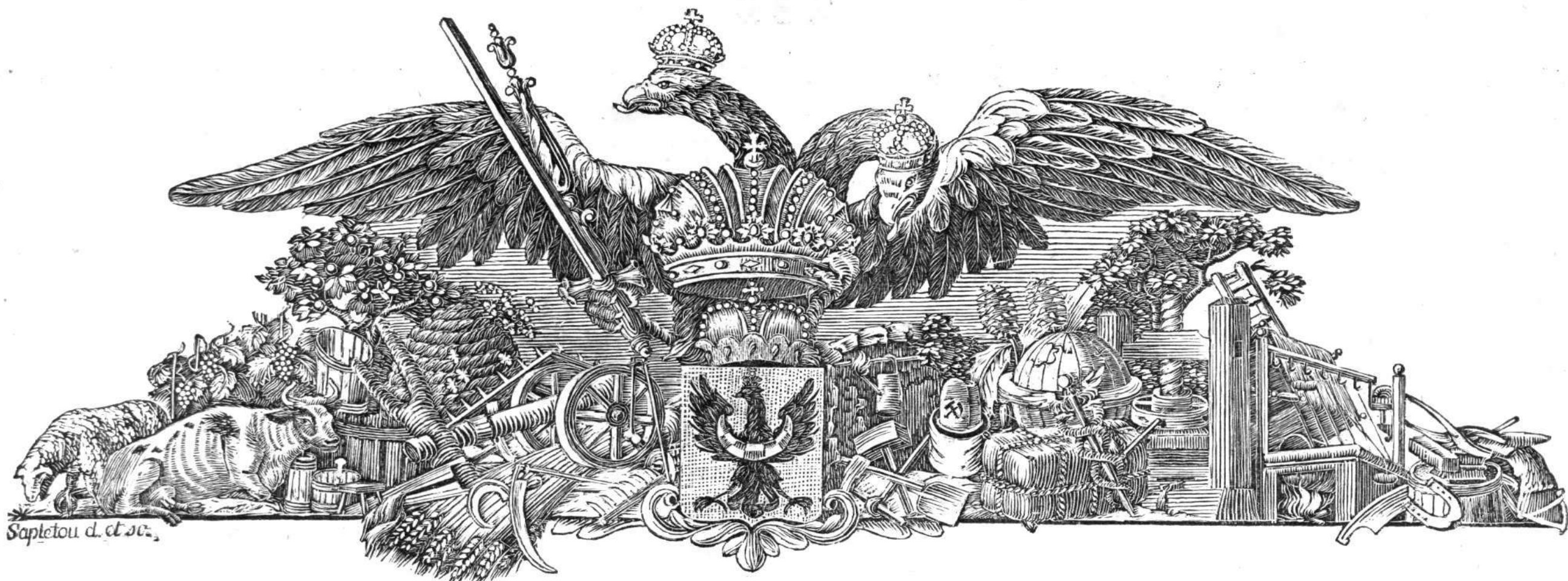

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tecaj V.

V sredo 29. grudna 1847.

List 52.

Na pogorišu koliseuma.

(Sonet po Šilerjevih mislih.)

Strah je, se z elementi vojskovati,
Ko razrušivši svojih mej ograjo
S človekam slabim svojo igračo imajo,
Čigar oblast jim je sicer spoznati.

Um mu je varh, in pamet sveta mati,
In angelji nebeški ga čislajo,
Ak žarki prave vere ga navdajo
In hlimba božje cene mu ne krati,

Gorjé! strašan bolj kot morjá valovi
Kot ognja in vsih elementov zlôba
Je človek, ak prevzame ga hudôba!

Ljubezin, véra v duši zdaj njegovi
Več ne prebiva; žalostna pomôta
Mu kaže, kodar hodi, krive póta!

Malavašič.

Znamnja dobromolznih krav.

(Konec.)

Dozdaj smo govorili od znaminj, iz katerih se dobramolzna krava spozná; tode skerben kmetovavec in posebno mlékar naj pri kupovanji tudi na to gleda: ali ima krava, kadar bi utegnila ob mléko priti, tudi take lastnosti, de se bo dala pitati, in odebeljena po dobri ceni prodati.

Res je sicer, de ob é lastnosti — dobra molznost in odebeljivost — niste ravno zmirej zedinjene, in de dobre molzne krave se ne dajo vselej odebiti, mesnate pa malokrat obilo molzti, — ali vunder skušnja uči, de je veliko tacih krav, ki se dajo ravno takó lepo izpitati ali odebeliti, kakor so poprej veliko mléka dajale.

Znamnja za pitanje dobrih kráv so pa téle: živinče naj je raji večí, kot manjši, pa nikdar ne premočnih, pretežkih kostí. Život naj je podolgast, stegnjen, okrogel kakor sodec; križ naj je širok in dolg; persi ne prevozke, stegna polne; glava podolgasta pa majhna; vrat ne predebel; noge kratke in široko postavljene. Na kožo naj se posebno gleda; bolj ko je koža mehka, rahla, gibčna, boljši je živinče za pitanje. Pametno je tudi poprašati in se prepričati: ali je krava krotka, mična, poter-

pežljiva, in brez hudih navad; zakaj krotka živina je za pitanje in molžo bolj vgodna, kot divja in serdita.

Angležki živinorejci so prvi mojstri v tem, de véjo v pleménu obedvoje gori imenovanih lastnost v eni kravi zediniti, ali oni nikdar ob éh dobičkov od ene krave na enkrat ne tirjajo, ampak če molža začne jenjati, začnejo živinče umno pitati, de izpitano kmalo po dobri ceni mesarju prodajo. Tega vodila bi se imeli tudi naši živinorejci poprijeti, de bi se tudi slovenska živinoreja na večí stopnjo povzdignila.

Cena deželnih pridelkov v Ljubljani.

De se v Ljubljani precej velike kupčije z deželnimi pridelki storé, je že stara reč, in marsikteri bogati Ljubljanski kupci to spričujejo. Veliko bravcam bo tedej vseč, če jim povémo sedanjó ceno domačih pridelkov.

Medù se létas ni veliko pridelalo, pa se še ta ni spečal, kér se je Parska dežela, kamor se je nekđaj posebno veliko krajskiga medú prodalo, sama čbeloreje zlo poprijela, takó de se ga zdaj komej tretji del tega na Parsko prodá, kar se ga je nekđaj prodalo. — Létašnji med je dal več vóska kot lanjski; cena medú o sv. Elizabeti je bila po 13 in 14 gold. cent; prodalo se ga je okoli 1000 sodčkov, skorej ravno toliko se ga je pa shranilo za somenj sv. Pavla.

Vosek létašnji še ni prišel na prodaj; lanjskiga pridelka se ga pa še veliko dóbí okoli 86 do 90 gold. cent.

Ježíc ali konopra se je létas sicer menj pridelalo, kot lani, pa so boljši od lanjskih; zató bi bila njih cena gotovo poskočila, če bi lanjskih krajskih, štajarskih in hrovaških še dosti ne bilo. Cena létašnjih je 3 gold. in pol do 4 gold.; posebno lepih in suhih se je o sv. Elizabeti okoli 2000 centov po 5 gold. prodalo, in ta cena bo mende tudi za naprej ostala, ali bo pa še poskočila, kér slišimo, de na Ogerskim, Hrovaškim in Štajarskim létašnji pridelki niso bili obilni. — Nar več in nar lepših ježíc na Krajskim se pridelá okoli Zatičine, Žužemberga in Noviga mesta; menj in pa ne takó obrajtanih pa v nekterih krajih poleg Save okoli Dola noter do Litije.

Deteljníga semena se ni pridelalo obilo, kér so kmetovavci deteljo zavoljo pomanjkanja druge živinske

piče zlo pokosili. Če tedaj ravno ni prišlo veliko deltniga semena na prodaj, se še to ni moglo tako prodati, kakor so prodajavci mislili, po 17 in 18 gold., kér je kupcov manjkalo; cena se je tedaj ponizala do 14 gold. Lanjskiga semena je še precej dobiti, pa se ne prodá lahko v vnanje dežele. Nar lepši semenski pridelki pridejo iz Š. Viča iz Dolenskiga, malo slabiji pa iz polja okoli Loke in Krajnja.

Lanéniga semena je takó malo, da ga je komej za domače potrebe dovelj. Cena vagána je od 5 gold. poskočila noter do 6 gold. in 10 kraje. in sicer zató, kér ga veliko v Terst in na Laško gré. Zató je pa tudi cena lanéniga olja v priméri družih lét veliko višji; mesca maliga in véliciga serpana je veljal cent 19 in 20 gold.; mesca kimovca 21 gold.; kozoperska 22 gold.; mesca listopada pa že 23 gold.

Suhe češplje so se v kupčii močno povzdignile. Kér je cena češpelj lani visoka bila, je veliko kupčevavcov létas češplje še zelene na drevesu zaaralo, da bi le več pri njih dobili. Pa taki presilni kupčevavci so se létas malo opékli; zakaj čeravno je bila cena od konca po 6 gold. in še čez, je vunder pozneje na 5 gold. in pol, in tudi na 5 gold. in 20 kraje. padla, ktera cena je tudi v Elizabetnim somnji obveljala. Sedanje zaloge je še kakih 8000 centov, ki se bojo v Laške bolnišnice in v severne nemške kraje prodale. Nar lepši češplje pridejo iz Dolenskih krajev od Mokronoga, Škocijana, Rake; nar več jih pa pripeljejo od Št. Jerneja, Noviga mesta, Metlike. — Kér je létas silo veliko suhiga sadja, se je njegova cena zlo ponizala.

Suih hrušk gré grozno veliko in sicer od 6 do 10 tavžent centov na Štajarsko in Česko v fabrike, kjer cikorjo delajo; kér se je pa létas silo veliko hrušk pridelalo, se lahko cent suih hrušk po 2 gold. dobí.

Potašelj (ali papa, kakor ga nekteri tukajšnji kupci imenujejo) je v ceni padel. Cena lepe sorte je 11 in pa 12 gold.

W—r.

Prijatelske vošila mojim rojakam.

(Konec.)

Dragi moji! akoravno žlahta žlahti ene vaše taci prilikah ljubav skazati hoče, naj rajši ena drugi — kakor je drugod lepa šega — nekaj koline za pokušnjo na dom pošlje; — samo opustíte nezmerne praščinje; obdelujte boljši svoje polja; pečajte se bolj z rejo ne le sadnih, ampak tudi murbnih dreves in svilnih (židnih) gosenc, in ne stavite vse svoje vére samo v tertje: in zboljšali si boste svoj stan!

Več hiš vsako léto tudi v revšino pripravi šega, svatbe po 3, 4, 5, 6 dni praznovati. Koliko jestvin in pijače se zopet tukej potratí, naj se dragi bravci iz tega prepričajo.

Pervi dan ženitovanja se pojedna začne v hiši starišev, katerih sin ali hči se vdaje *), in terpi nar menj do polnoči. — Zdaj odpeljejo ženovi rodbeniki nevésto (mislimo si, da se nevésta vdaje) z godci v ženovo hišo, in ženitnujejo tukaj potem še po 2, 3, 4, 5 dni. — Svatje nevéstne žlahte ostanejo v hiši njenih starišev, in svatujejo brez ženna in nevéste ravno takó dolgo, kot uni. Oboji se gostijo od jutra do terde noči vsaki dan **) do konca svatke. Kuretna, slanina,

*) Vdaje se ženin ali nevésta, če gré iz očetove hiše.

**) Samo v petek popoldne pojedina nekaj odneha, in svatovina se podá na polje se sprehajati in igrati. Večidel obstoji igra v razbijanju starih lonc z zavezanimi očmi. Junak si pusti namreč, gorjačo v roki držaje in pri enim loncu (piskru) stojé, oči terdó zavézati; se blizo tega ene krat krog zavertí; gré, brez da bi bil smel potipati, kje de lonec stojí, 10 korakov navzrit; potem se verne lonec vbíti, tode malo-kteri ga zadene, in nekteri ravno na nasprotni strani z gorjačo po tleh telebi, — kar dosto sméha zavda. —

klobase, pogače, struklji in povitice, če se je ravno moke, masti i. t. d. morda moglo na posódo vzeti, pokrivajo po versti, pa zmirej v družbi rudečiga vina, červojedno mizo revniga kmeta, kateri se znotrej joka, zván (na videz) pa veselo pôje: „Le pite ga, ne glejte ga! zató ste sém povabljeni, deb' dobre volje bili.“

Kdor je že na taki svatbi bil, bo gotovo poterdil, da se na eni toliko hrane potrosi, da bi od nje ženin in nevésta skorej celo léto dobro živela, namesto da potem boljši jedí stradata.

Pa ne samo premoženja, ampak tudi zdravje marsikteriga te svatbe jako jako pokvarijo, posebno z nezmernostjo v pitji. — Pri vsaki zdravici se mora namreč po stari šegi kupica po vse izprazniti; kdor tega ob pervim ne stori, bi se utegnil zameriti unimu, na kogar zdravje se je pilo, in cela okolica ga takó dolgo sili, dokler vsiga ne izpije; ondaj z veselím glasam vse zapopeva:

»Ták so naši starji delali,
Pak so vsiga dobro imali!«

Po tem takim se pač ni čuditi, da se ravno tisti, ki so vina nar menj navajeni, nar bolj vpijanijo, pijani nepravilne počenjajo, katerih se streznjeni sramovati morajo, in poverh še na zdravji terpijo. —

Če zdaj vse, kar je bilo od praščinj in svatb rečeno, vkup vzamemo, bo vsak poterediti mogel, da ste te dve šegi res ne le premoženju, ampak tudi zdravju silno kvarni; marsikdo pa bo morebiti vprašal; zakaj de kmetje tem navadam slovesa ne dajo, in če sami kvara ne previdijo, zakaj jim tega drugi pred oči ne postavijo? Na te vprašanja odgovorim: Kmetje to sami dobro previdijo, in so bili zaradi tega — kakor sim slišal — že tudi ne le od gospod duhovnov, ampak tudi od nekterih gospodov uradnikov (Beamten) posvarjeni; ali vsak se je neki izgovarjal: „Ko bi le kdor drug začeti hotel, potlej bi tudi jez prec takó storil; prvi biti pa se sramujem; tudi bi znal pri sosedih zavoljo tega v zaméro priti i. t. d.“ Nihče ni hotel tedaj začeti, in torej je vse zopet pri starim ostalo.

Tode mislim, da se zavoljo eniga ali dveh brezkoristnih poskušín še ne smé obupati; — drevó ne pade ob enim mahljeji. Kér bo pa za te milovanja vredne kmete tim boljši, prej ko se od svojih slabih navad odvernejo: prosim serčno vse rodoljubne domorodce, kateri so v taci krajih po svoji službi ali sicer v veljavi, posebno pa visoko častitljivo duhovščino poskušino še enkrat poprej ponoviti, predin doba ženitovanja popolnoma nastopi. — De pa poskušina, imenovane navade zatreti, zopet brez koristi ne bode, naj mi bo pripušeno izustiti, kakó bi se na priliko storiti mogla.

Znano je, da kmetje duhovne gospode, zlasti gospod-fajmoštre bolj obrajtajo, kot vsaciga družiga. — Naj bi tedaj gospod-fajmoštri, vsak v svoji fari, eno nedeljo bližnjiga predpusta po pridigi vse tiste kmečke očete, katerih sinovi se bojo ta predpust ženili ali hčere možile, ako pa očetje več ne živijo, in sinovi ali hčere še niso svojoblastni, matere in oskerbnike (irofe), ako so pa svojoblastni, njih same na enkrat ali dvakrat k sebi v farovž povabili; po snidenji naj bi tistim, ki so iz ene vaše, skup stopiti velili; jim potem vzròk tega povabljenja razodeli; na to jih po očetovsko opomnili, da pametno ne ravnaajo, kér nepotrebnim praščinjem slovesa ne dajo in ženitovanja takó dolgo praznujejo; na posled pa naj vsaciga posebej (kar jih je iz ene vaše vkup, iz druge zopet vkup) poprašali, če bo od starih navad, ktere zdanjimu času ne pristojé, odstopil.

Ako bi se vsak za-se navadno izgovarjati utegnil, da prvi pri ti reči ravno noče biti, kér se sramuje